

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ

Πρεσβεία της Δανίας στην Αθήνα και Ινστιτούτο Τεχνών της Δανίας

Της Ιωάννας Αθανασάτου,

Phd, Πανεπιστήμιο Αθηνών και Ελληνικό

Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Προβολή 9.5.2019

A fortunate man (2018)

Σκηνοθεσία Bille August

Ολοκληρώνουμε το φετινό μας αφιέρωμα στον σύγχρονο δανέζικο κινηματογράφο με ένα εξαιρετικό εγχείρημα: την μεταφορά στην οθόνη του μεγάλου, εμβληματικού μυθιστορήματος του Henrik Pontoppidan *Lykke-Per*(1870), το οποίο κυκλοφόρησε σε 8 τόμους. Η μεταφορά αυτή φέρει τη σφραγίδα του Bille August, διεθνώς καταξιωμένου και βραβευμένου με Oscar Δανού σκηνοθέτη.

Κάθε μεταφορά μυθιστορήματος στην οθόνη θέτει μια σειρά από ζητήματα που αφορούν τη σχέση λογοτεχνίας-κινηματογράφου. Στην ταινία, όπως και στο μυθιστόρημα, υπάρχει εναλλαγή αφηγηματικών τεχνικών. Κοινό στοιχείο μεταξύ ταινίας και μυθιστορήματος είναι η αφήγηση, ωστόσο στον κινηματογράφο χρησιμοποιούνται πολλοί διαφορετικοί κώδικες: εικόνα, ήχος, κώδικας του μοντάζ, σκηνικά, υποκριτική, μουσική. Όπως επισημαίνουν οι Stam, Burgoyne, Sandy Flitterman-Lewis (2010:121 κι επ) , «ένα μυθιστόρημα μπορεί να μετατραπεί σε ταινία και ενώ αλλάζει εντελώς η επιφαινεϊακή υφή του, η αφηγηματική μορφή του παραμένει αναγνωρίσιμο πλαίσιο και όχημα».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την διαδικασία παραγωγής σημασιών μέσα στο κινηματογραφικό έργο είναι η έννοια του *εσωτερικού λόγου*. Η παρακολούθηση μιάς ταινίας σύμφωνα με τον Boris Eikhenbaum συνοδεύεται από μια διαρκή διαδικασία εσωτερικού λόγου, κατά την οποία οι εικόνες και οι ήχοι προβάλλονται σε ένα είδος λεκτικής οθόνης που λειτουργεί ως ένα υπόβαθρο της σημασίας (Stam etc : 2010,121).

Τα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει ο Bille August στο εγχείρημα της μεταφοράς ενός σημαντικού έργου εποχής στον κινηματογράφο σχετίζονταν μεταξύ άλλων τόσο με το πώς θα μεταφέρονταν οι δυνατές ιδέες του κειμένου

στην οθόνη, όσο και με την μεγάλη έκταση του έργου που κάλυπτε μεγάλες χρονικές περιόδους της ζωής των ηρώων του. Η απόφαση να υπερβεί την σύμβαση των 2 ωρών ήταν κατ' αρχάς επιβεβλημένη όσο και παράτολμη.

Ο χειρισμός του χρόνου ήταν μια από τις πιο σημαντικές επιτυχημένες επιλογές του. Επέλεξε να αποδώσει με δραματική ένταση και βάθος συγκεκριμένες στιγμές της διαδοχής των γεγονότων της ιστορίας (πχ η σύγκρουση του Peter Andreas με τον ιερέα πατέρα του, οι οικογενειακές συγκεντρώσεις των Salomon, η προσέγγιση του ήρωα στην μεγαλύτερη κόρη Jacobe, η σύγκρουση με τον αυταρχικό συνταγματάρχη και η απόρριψη των σχεδίων του νεαρού μηχανικού (τον υποδύεται ο Esben Smed), η αποπλάνηση της Jacobe. Τα υπόλοιπα αποδίδονται ελλειπτικά.

Υιοθετώντας την γραμμική κλασική αφήγηση (ο καθηγητής κ. Rasmussen ο οποίος προηγήθηκε στην σημερινή εκδήλωση επεσήμανε ότι και το μυθιστόρημα κινείται στο ρεαλιστικό πλαίσιο) επιτυγχάνει την συνεκτική απόδοση των κυριότερων σημείων της ιστορίας, παρακολουθώντας ταυτόχρονα τις ψυχολογικές μεταπτώσεις και τα συναισθήματα των ηρώων του, τους οποίους προσεγγίζει χρησιμοποιώντας αρκετές φορές το *γκρό πλάν* (κοντινό πλάνο) και αποτυπώνοντας τις πιο μύχιες σκέψεις τους στις εκφράσεις του προσώπου τους.

Η σκηνή της υπεράσπισης των ιδεών της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης από την Jacobe με δύναμη και αισθαντικότητα στο τραπέζι των Salomon είναι από τις πιο δυνατές της ταινίας. Η εξάλειψη των προκαταλήψεων, το να ζούν οι άνθρωποι με ελευθερία και δικαιοσύνη, το χειραφετητικό πρόταγμα της νεωτερικότητας είναι ιδέες και αξίες που ακούγονται στη διάρκεια της ταινίας από το δικό της στόμα. Η Jacobe αναδεικνύεται κύριος φορέας των ιδεών της ανθρώπινης χειραφέτησης, και με την απόφασή της να παντρευτεί μόνο από έρωτα και όχι συμβατικά, αλλά και με τις μετέπειτα επιλογές της εκφράζοντας τόσο ένα δυνατό και προοδευτικό πνεύμα όσο και συναίσθημα. Υποστηριζόμενος υποκριτικά από την θαυμάσια ερμηνεία της Katrine Greis Rosental, ο χαρακτήρας αυτός θεωρώ ότι είναι ο πιο πλήρης και δραματουργικά επεξεργασμένος.

Η άλλη δυνατή παρουσία στην ταινία είναι επίσης γυναικεία. Η μητέρα του Peter Andreas εκφράζει και αυτή ιδέες και αξίες, ιδίως στο γράμμα της που ο γιός της διαβάζει όταν η ίδια είναι ήδη νεκρή. Ο θάνατός της, αν και δεν δείχνεται, λειτουργεί καταλυτικά για την πορεία του ήρωα και την εξέλιξη της ιστορίας. Ο Bille August χρησιμοποιεί εδώ την έλλειψη για να αφηγηθεί ένα σημαντικό γεγονός το οποίο δεν δείχνεται στην οθόνη.

Η εναλλαγή των σκηνικών χώρων και των τοπίων προωθεί την ροή της αφήγησης και αποτρέπει την μονοτονία. Εξαιρετική η αναπαράσταση των φτωχικών συνοικιών της Κοπεγχάγης με τα περιφερόμενα ξυπόλητα παιδιά-

μας μεταφέρει απευθείας στον κόσμο του Ντίκενς- εναλλάσσεται με τα κοσμοπολίτικα πολυτελή εστιατόρια και τις πλούσιες κατοικίες των αστών , υποδηλώνοντας τις έντονες κοινωνικές αντιθέσεις που θα οδηγήσουν στην σύγκρουση των αξιών και εν τέλει και των προσώπων.

Η μοναχική πορεία και πεισματική διαδρομή του νεαρού ταλαντούχου μηχανικού υποδηλώνεται ποιητικά από το χιονισμένο, ερημικό τοπίο των Αυστριακών βουνών. Εκεί όμως συμβαίνει και η *ύβρις*- το πετροβόλημα του Εσταυρωμένου από τον Peter μετά την εξομολόγηση της αγάπης και τον έρωτα με την Jacobe.

Στη διάρκεια της ταινίας ακούμε πολλές φορές την έκφραση «Είσαι τυχερός» προς τον Per , με αποκορύφωμα τη στιγμή που μοιάζει να έχει κατακτήσει τους στόχους του: την αποδοχή της υποστήριξης του σχεδίου του από την κοινοπραξία των ισχυρών οικονομικών παραγόντων, και την προοπτική ενός πλούσιου γάμου με μια γυναίκα που τον λατρεύει. Προοικονομείται ωστόσο και η αντίθετη εξέλιξη με τη φράση «*Η επιτυχία γεννά θλίψη. Η υπεροψία οδηγεί στην πτώση*» που αρθρώνεται από τον θείο της Jacobe. Οι ομιλούντες χαρακτήρες εκφράζουν ιδέες και φιλοσοφικές απόψεις, υποστηρίζοντας τον λόγο του μυθιστορητή. Τα μείζονα θέματα της *ευτυχίας/επιτυχίας* (η *δανέζικη λέξη lykke σημαίνει και τις δύο έννοιες*) αλλά και της διαμόρφωσης της *προσωπικότητας/ταυτότητας* του ατόμου διατρέχουν την ταινία όπως και το μυθιστόρημα.

Η υπέροχη σκηνή του τέλους αφήνει μια ελπίδα ότι μέσα από μια διαδικασία βασανιστικής αυτογνωσίας είναι δυνατόν να υπάρξει πραγματική αγάπη και σύμπνοια, ανεξάρτητα από τάξεις , θρησκείες και άλλες διαχωριστικές γραμμές . Και από αυτήν την άποψη λειτουργεί ίσως και σαν κάθαρση.

Βιβλιογραφία

Robert Stam, Robert Burgoyne, sandy Flitterman –Lewis, *Νέες προσεγγίσεις στη Σημειωτική του Κινηματογράφου*, εισαγωγή Σωτήρης Δημητρίου, μετάφραση Ειρήνη Σταματοπούλου, επιστημονική επιμέλεια Χρήστος Δερμεντζόπουλος, Μεταίχμιο, 2010, Αθήνα

Ben Kenigsberg, κριτική της ταινίας στους New York Times, [www.nytimes.com/2019/05/02/movies/a-fortunate-man-review-a-danish-engineer-strives-for -success.html](http://www.nytimes.com/2019/05/02/movies/a-fortunate-man-review-a-danish-engineer-strives-for-success.html).

Lykke-Per plot summary στο https://www.imdb.com/title/tt8436026/plotsamamry?ref_=tt_ov_pl

Η ταινία προβάλλεται στην πλατφόρμα Netflix